

2ο Κεφάλαιο

Η Διαμόρφωση και Λειτουργία των Πολιτικών Κομμάτων στην Ελλάδα

1. Ορισμοί

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- Γενικός Οργανισμός της Πελοποννήσου
- «Πανελλήνιον»
- Επανάσταση του 1862
- Πεδινοί
- Ορεινοί
- Εκλεκτικοί
- Εθνικόν Κομιτάτον
- Αρχή της Δεδηλωμένης
- Ομάδα των Ιαπώνων
- Κίνημα στο Γουδί
- Στρατιωτικός Σύνδεσμος
- Ραλλικό Κόμμα
- Εθνικόν Κόμμα (Κ. Μαυρομιχάλη)
- Κόμμα του Γ. Θεοτόκη
- Κοινωνιολογική Εταιρεία
- Λαϊκό Κόμμα (1910)
- Συνθήκη των Σεβρών (28 Ιουλίου / 10 Αυγ. 1920)
- Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδος (Σ.Ε.Κ.Ε.)

2. Σωστό – Λάθος

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν ως σωστές ή λανθασμένες γράφοντας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα σε κάθε πρόταση:

- Στη Στερεά Ελλάδα επί Τουρκοκρατίας φορείς της πατρωνίας ήταν οικογένειες προκρίτων.
- Ο Δ. Υψηλάντης θέλησε να επιβάλει έναν δικό του «Γενικό Οργανισμό της Πελοποννήσου», για να συγκεντρώσει τη στρατιωτική και την πολιτική εξουσία.
- Ο δεύτερος εμφύλιος πόλεμος κατά τη διάρκεια της ελληνικής επανάστασης τελείωσε με νίκη των Πελοποννησίων προκρίτων και στρατιωτικών.
- Στη Β' Εθνοσυνέλευση του Άστρους συγκροτήθηκαν δύο ισχυρά κόμματα, των προκρίτων και των κλεφτοκαπεταναίων.
- Ως θεμελιώδεις αρχές του πολιτικού συστήματος, το αγγλικό κόμμα θεωρούσε το κοινοβουλευτικό αντιπροσωπευτικό σύστημα και τη διάκριση των εξουσιών.
- Η ικανοποίηση των αιτημάτων των απομάχων του πολέμου ήταν η μόνη σαφής διεκδίκηση στο πλαίσιο του προγράμματος του γαλλικού κόμματος.
- Το 1844 ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος διατύπωσε με σαφήνεια στην Εθνοσυνέλευση τη «Μεγάλη Ιδέα».
- Το Σύνταγμα του 1844 δεν κατοχύρωσε το δικαίωμα του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι.
- Με το Σύνταγμα του 1844 κατοχυρώθηκε το πολίτευμα της βασιλευόμενης δημοκρατίας.
- Σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1844, ο βασιλιάς συμμετείχε τόσο στην άσκηση της νομοθετικής εξουσίας όσο και στην αρχηγία του κράτους και του στρατού.
- Με το Σύνταγμα του 1844 κατοχυρωνόταν, με ελάχιστους περιορισμούς, το δικαίωμα της καθολικής ψηφοφορίας για άνδρες και γυναίκες.
- Με το Σύνταγμα του 1844 δεν κατοχυρώθηκε το δικαίωμα του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι.
- Το Σύνταγμα του 1844 καθιέρωσε το απαραβίαστο του οικογενειακού ασύλου.
- Στην περίοδο μεταξύ των Συνταγμάτων του 1844 και του 1864 ουσιαστικά δεν ικανοποιήθηκε κανένα από τα αιτήματα του ρωσικού κόμματος, τα οποία είχαν σχέση με την Ορθόδοξη Εκκλησία.
- Ο Κωλέττης, ως αρχηγός του γαλλικού κόμματος, επεδίωκε μια κυβερνητική πολιτική που θα ενίσχυε τον ρόλο του βασιλιά.
- Ο Ι. Κωλέττης, ως αρχηγός του αγγλικού κόμματος, επέβαλε το 1846/1847 ένα είδος κοινοβουλευτικής δικτατορίας.
- Ο θάνατος του Κωλέττη το 1847 ευνόησε το γαλλικό κόμμα.
- Κατά την περίοδο του Κριμαϊκού Πολέμου το αγγλικό κόμμα αύξησε την επιρροή του στην Ελλάδα.
- Το Σύνταγμα του 1864 κατοχύρωνε την ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι.
- Με το σύνταγμα του 1864 ορίστηκε ως πολίτευμα η βασιλευόμενη δημοκρατία.
- Οι Πεδινοί είχαν ως ηγέτη τον Δημήτριο Βούλγαρη.

- Οι Πεδινοί είχαν ως ηγέτη τον Κωνσταντίνο Κανάρη.
- Οι Εκλεκτικοί υποστήριζαν την ανάπτυξη του κοινοβουλευτισμού και τον εκσυγχρονισμό της χώρας.
- Ο Αλέξανδρος Κουμουνδούρος ήταν αρχηγός των Πεδινών.
- Τα αιτήματα της «νέας γενιάς» εξέφρασε σε μεγάλο βαθμό με την πολιτική του δράση ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου.
- Η αρχή της δεδηλωμένης εκφράστηκε από τον Ελευθέριο Βενιζέλο.
- Η αρχή της δεδηλωμένης θεσμοθετήθηκε το 1881.
- Ο Χαρίλαος Τρικούπης θεωρούσε το Κράτος ως μοχλό της οικονομικής ανάπτυξης.
- Ο εξορθολογισμός της διοίκησης, κυρίως με τον καθορισμό των προσόντων των δημοσίων υπαλλήλων, ώστε να περιοριστεί η ευνοιοκρατία ήταν προγραμματικός στόχος του τρικουπικού κόμματος.
- Βασική αρχή του δηλιγιαννικού κόμματος ήταν η διάκριση των εξουσιών.
- Ο Θεόδωρος Δηλιγιάννης υποστήριζε ένα κράτος κοινωνικής αλληλεγγύης.
- Οι Δηλιγιαννικοί υποστήριζαν τους μεγαλογαιοκτήμονες της Θεσσαλίας.
- Ο Δηλιγιάννης επέκρινε το κοινωνικό κόστος του εκσυγχρονισμού και υποστήριζε ένα κράτος κοινωνικής αλληλεγγύης.
- Στη δεκαετία του 1880 τα κόμματα ήταν αρκετά πιο συγκροτημένα απ' ό,τι στο παρελθόν.
- Η οργάνωση των κομμάτων στην Ελλάδα ήταν εμφανής μόνο στο επίπεδο ηγεσίας, κατά το τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα.
- Στην Ελλάδα, αντίθετα από τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, δεν διαμορφώθηκαν ταξικά κόμματα μέχρι τα τέλη του 19ου αιώνα.
- Ο ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1897 έληξε με τη νίκη των Ελλήνων.
- Το κίνημα στο Γουδί εκδηλώθηκε στις 10 Αυγούστου 1908.
- Ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος δεν εγκαθίδρυσε δικτατορία, αλλά προώθησε τα αιτήματά του μέσω της Βουλής.
- Ο Ελ. Βενιζέλος το 1910, παρά την πίεση των οπαδών του, υποστήριξε την ψήφιση νέου συντάγματος και όχι την αναθέωση του υπάρχοντος.
- Μετά την παραίτηση της Κυβέρνησης Δραγούμη (1910) δόθηκε στον Βενιζέλο εντολή σχηματισμού κυβέρνησης.
- Το πρώτο εξάμηνο του 1911 ψηφίστηκαν από τη Βουλή 53 τροποποιήσεις μη θεμελιωδών διατάξεων του συντάγματος.
- Το βενιζελικό κόμμα ήταν σε μεγάλο βαθμό προσωποπαγές.
- Παρά τις διαφορές τους, τα αντιβενιζελικά κόμματα τα ένωνε ένας συντηρητικός προσανατολισμός.
- Το ραλλικό κόμμα ήταν υπέρ του εκσυγχρονισμού.
- Στα μέσα του 1910 οι κοινωνιολόγοι ίδρυσαν το Λαϊκό κόμμα με αρχηγό τον Αλ. Παπαναστασίου.
- Το 1915 ο βασιλιάς Κωνσταντίνος προκάλεσε δύο φορές την παραίτηση της κυβέρνησης του Ελευθερίου Βενιζέλου.

- Στις 25 Ιανουαρίου 1921 η Αναθεωρητική Εθνοσυνέλευση που προέκυψε από τις εκλογές του Νοεμβρίου του 1920 ανακηρύχθηκε Συντακτική.
- Η παροχή εκλογικού δικαιώματος στις γυναίκες αποτέλεσε μια από τις βασικές θέσεις του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος Ελλάδος (Σ.Ε.Κ.Ε.).
- Το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδος (Σ.Ε.Κ.Ε.) μετονομάστηκε σε Λαϊκό Κόμμα.
- Αμέσως μετά την ήττα του ελληνικού στρατού στη μικρασιατική εκστρατεία, επενέβησαν στην πολιτική ζωή της Ελλάδας αξιωματικοί που ηγούνταν στρατιωτικών σωμάτων, τα οποία επέστρεφαν από το μέτωπο.
- Με το Σύνταγμα του 1927 εγκαθιδρύθηκε το πολίτευμα της βασιλευμένης δημοκρατίας στην Ελλάδα.
- Με το Σύνταγμα του 1927 στη θέση του Προέδρου της Δημοκρατίας τοποθετήθηκε βασιλιάς.
- Το δημοψήφισμα της 3ης Νοεμβρίου 1935 έδωσε τέλος στη βασιλευόμενη δημοκρατία με ποσοστό 97,6%.
- Το 1936 ο Ιωάννης Μεταξάς, παρά την άρνηση του βασιλιά, ανέστειλε την ισχύ βασικών άρθρων του Συντάγματος και διέλυσε τη Βουλή.

3. Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

- Ποιες ήταν οι απόψεις των πρώτων ελληνικών κομμάτων (αγγλικό, γαλλικό, ρωσικό) για την οικονομική πολιτική της Ελλάδας;
- Ποια θεμελιώδη δικαιώματα συμφώνησαν οι κομματικές παρατάξεις ότι έπρεπε να κατοχυρωθούν με το Σύνταγμα του 1844; Ποιες εξουσίες κατοχυρώθηκαν με το Σύνταγμα του 1844 για τον βασιλιά και ποιες άλλες διατάξεις περιελάμβανε το Σύνταγμα αυτό;
- Πώς επέδρασε η καθιέρωση της καθολικής ψηφοφορίας, με το ελληνικό Σύνταγμα του 1844, α) στην πολιτική και κομματική δράση και β) στον κοινοβουλευτισμό;
- Ποιες ήταν οι επιπτώσεις από την καθιέρωση, με το σύνταγμα του 1844, της καθολικής ψηφοφορίας για τους άνδρες στην πολιτική και κοινωνική ζωή της Ελλάδας;
- Ποιες πολιτικές πρακτικές χρησιμοποίησε ο Ι. Κωλέττης, προκειμένου να παραμείνει στην εξουσία;
- Να αναφερθείτε στην παρακμή του γαλλικού και του ρωσικού κόμματος κατά την περίοδο της συνταγματικής μοναρχίας.
- Ποιοι λόγοι συντέλεσαν στην παρακμή του ρωσικού κόμματος κατά την περίοδο της συνταγματικής μοναρχίας (1844 – 1864);
- Να παρουσιάσετε τους λόγους που οδήγησαν τη «νέα γενιά» των πολιτικών της μετεπαναστατικής Ελλάδας να διαφοροποιηθεί από τις αντιλήψεις που χαρακτήριζαν τους αρχηγούς των ξενικών κομμάτων.
- Ποια αιτήματα εξέφρασαν η «νέα γενιά» και ο Αλέξανδρος Κουμουνδούρος περί τα τέλη της δεκαετίας του 1850;
- Να αναφερθείτε: α) στα πολιτικά αιτήματα που εξέφραζαν οι αντιπολιτευτικοί όμιλοι και ο Αλέξανδρος Κουμουνδούρος, κατά την περίοδο 1850 – 1860 και β) στην επανάσταση του Φεβρουαρίου 1862 και την κατάληξή της.
- Ποια εκσυγχρονιστικά αιτήματα των αντιπολιτευτικών ομίλων, που συγκροτήθηκαν περί τα τέλη της δεκαετίας του 1850, εξέφρασε με την πολιτική του δράση ο Αλέξανδρος Κουμουνδούρος;
- Ποιοι συμμετείχαν στην επανάσταση κατά του Όθωνα, το 1862;
- Ποιες κοινωνικές και επαγγελματικές ομάδες συμμετείχαν στην επανάσταση του 1862 και ποια ήταν η έκβαση αυτής;
- Τι προέβλεπε το τρικουπικό κόμμα για το πρόγραμμα του εκσυγχρονισμού της χώρας και ποιες προσπάθειες έγιναν για την υλοποίησή του;
- Ποιο ήταν το πρόγραμμα του Χαρίλαου Τρικούπη για τον εκσυγχρονισμό της χώρας και ποιες προσπάθειες έγιναν για την υλοποίησή του;
- Ποιες ήταν οι πολιτικές απόψεις του Θεόδωρου Δηλιγιάννη και του κόμματός του;
- Ποιες ήταν οι βασικές διαφορές στις πολιτικές θέσεις του Θ. Δηλιγιάννη και του Χ. Τρικούπη;
- Ποια ήταν τα χαρακτηριστικά των κομμάτων κατά το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα και πώς ήταν οργανωμένη η βάση τους;

- Με ποια κριτήρια επιλέγονταν οι υποψήφιοι βουλευτές και ποια ήταν η κοινωνική τους προέλευση κατά το ίδιο χρονικό διάστημα;
- Πώς διαμορφώθηκε η διαδικασία επιλογής των υποψηφίων βουλευτών και το εκλογικό σύστημα στην Ελλάδα κατά το τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα;
- Να αναφερθείτε: **α)** στην οργάνωση των ελληνικών πολιτικών κομμάτων, σε επίπεδο ηγεσίας, κατά το τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα και **β)** στους λόγους για τους οποίους δεν προέκυψαν ταξικά κόμματα στην Ελλάδα, κατά την ίδια περίοδο.
- Ποιες κοινωνικές τάξεις και ομάδες απογοητεύσε η αποτυχία του προγράμματος Τρικούπη για ένα σύγχρονο κράτος και για ποιους λόγους;
- Ποιες πολιτικές εξελίξεις σημειώθηκαν στην Ελλάδα από το τέλος του πολέμου του 1897 μέχρι την εκδήλωση του κινήματος στο Γουδί (1909);
- Να αιτιολογήσετε την απογοήτευση αστών και διανοουμένων, κατά την περίοδο της διακυβέρνησης της χώρας από τον Χαρίλαο Τρικούπη.
- Ποια είναι τα αίτια που οδήγησαν, μετά τη χρεοκοπία του 1893, στην εκδήλωση του στρατιωτικού κινήματος στο Γουδί το 1909;
- Τι γνωρίζετε για την εκδήλωση του κινήματος στο Γουδί και ποια αιτήματα αυτό εξέφρασε;
- Πώς το κίνημα στο Γουδί επηρέασε την πολιτική ζωή της Ελλάδας μέχρι τις 15 Μαρτίου 1910;
- Να παρουσιάσετε τις εκλογικές αναμετρήσεις μετά την παραίτηση της κυβέρνησης Δραγούμη (6 Οκτωβρίου 1910) έως και τον Μάρτιο του 1912.
- Να αναφερθείτε στην εκλογική αναμέτρηση του Αυγούστου του 1910 στην Ελλάδα και συγκεκριμένα τις πολιτικές δυνάμεις που αναμετρήθηκαν, τις επιδιώξεις τους και το εκλογικό αποτέλεσμα.
- Ποιες ήταν οι βασικές θέσεις του προγράμματος του Ελευθερίου Βενιζέλου, όπως τις διατύπωσε στην ομιλία του της 5ης Σεπτεμβρίου 1910;
- Ποιες συνταγματικές τροποποιήσεις ψήφισε η Ελληνική Βουλή το 1911 και ποιους νόμους η κυβέρνηση Βενιζέλου στο ίδιο χρονικό διάστημα;
- Ποια ήταν η δομή και η οργάνωση του κόμματος των Φιλελευθέρων κατά την περίοδο 1910 – 1912;
- Να συγκρίνετε τις εξαγγελίες και τις μεταρρυθμίσεις του Ελευθερίου Βενιζέλου κατά το 1910 – 1912 με τις θέσεις του ραλλικού κόμματος και να επισημάνετε τις διαφορές τους.
- Να αναφέρετε ονομαστικά τα αντιβενιζελικά κόμματα. Ποια ήταν τα κοινά χαρακτηριστικά τους;
- Να παρουσιάσετε τα χαρακτηριστικά του ραλλικού κόμματος.
- Ποιες ήταν οι βασικές πολιτικές θέσεις του ραλλικού κόμματος;
- Ποιες ήταν οι θέσεις του ραλλικού κόμματος;
- Ποιος ήταν ο προσανατολισμός και ποιες οι θέσεις του ραλλικού κόμματος;
- Πώς οργανώθηκαν στην Ελλάδα και με ποιους στόχους η Κοινωνιολογική Εταιρεία και το Λαϊκό Κόμμα κατά τις αρχές του 20^{ού} αιώνα;

- Ποιες απόψεις διατυπώθηκαν από τον βασιλιά και τον πρωθυπουργό της Ελλάδας ως προς τη σκοπιμότητα ή μη της συμμετοχής της χώρας στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο;
- Ποια ήταν τα αίτια της διαφωνίας μεταξύ του Ελ.Βενιζέλου και του βασιλιά Κωνσταντίνου κατά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο και ποιες οι συνέπειες αυτής της διαφωνίας;
- Ποια ήταν η διάσταση των απόψεων που οδήγησε στον «εθνικό διχασμό» με αφορμή τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι και τη δεύτερη παραίτηση της κυβέρνησης Βενιζέλου;
- Ποιες ήταν οι βασικές θέσεις και ποια ήταν η εξέλιξη του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος Ελλάδος (Σ.Ε.Κ.Ε.) από την ίδρυσή του το 1918 ως και το 1924;
- Ποιοι ήταν οι παράγοντες που προκάλεσαν την ίδρυση του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος Ελλάδος (Σ.Ε.Κ.Ε.), ποιες οι βασικές του θέσεις και η εξέλιξη του κόμματος ως το 1924;
- Ποια προβλήματα αντιμετώπιζαν οι Φιλελεύθεροι στην πολιτική πρακτική την περίοδο 1923 – 1928;

4. Άσκηση Αντιστοίχισης

1. Να αντιστοιχίσετε τους πολιτικούς άνδρες (Στήλη Α) με την πολιτική τους θέση (Στήλη Β). Στη Στήλη Β περισεύουν δύο θέσεις.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Ι. Κωλέττης	Α. Υποστήριζε ένα κράτος κοινωνικής αλληλεγγύης.
2. Χ. Τρικούπης	Β. Επιζητούσε την κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής.
3. Θ. Δηλιγιάννης	Γ. Έβλεπε στο πρόσωπο του βασιλιά το σύμβολο της εθνικής ενότητας.
4. Ε. Βενιζέλος	Δ. Εξέφραζε με την πολιτική του δράση τα αιτήματα της «νέας γενιάς».
5. Δ. Ράλλης	Ε. Επέβαλε ένα είδος κοινοβουλευτικής δικτατορίας.
	Στ. Επιδίωκε τον εκσυγχρονισμό με κάθε κόστος.
	Ζ. Κατοχύρωσε συνταγματικά τη μονιμότητα των δικαστικών και των δημοσίων υπαλλήλων.